DOI: https://doi.org/10.35774/econa2025.02.214 **JEL classification: F14, O50, Q17**
UDC: 339.564:631:338.43(477+73)

Тарас ФУРМАН
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу та бізнес-аналітики,
Донецький національний університет імені Василя Стуса, Україна
E-mail: t.furman@donnu.edu.ua
ORCID iD: 0000-0001-7544-2186

Олена ШИРОБОКОВА
податковий консультант, відділ консалтингу,
Rödl & Partner, Україна
E-mail: oshyrobokova@gmail.com
ORCID iD: 0009-0006-9294-5758

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ АГРАРНО-ПРОДОВОЛЬЧОЮ ПРОДУКЦІЄЮ УКРАЇНИ ТА США

Анотація

Вступ. Статтю присвячено дослідженню сучасного стану та перспектив розвитку зовнішньої торгівлі аграрно-продовольчою продукцією між Україною та США. Оцінено обсяги та вартість експорту аграрно-продовольчої продукції до США за роками. Здійснено аналіз динаміки торгівлі аграрно-продовольчою продукцією між Україно та США, визначено її галузеву структуру. Визначено товарні групи аграрної продукції, які забезпечували найбільші обсяги експортної виручки. Описано перспективні напрями розвитку торговельної співпраці України та США.

Мета. Проаналізувати стан та виявити особливості розвитку зовнішньої торгівлі аграрно-продовольчою продукцією між Україною та США.

Метод (методологія). У процесі проведення дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, зокрема: діалектичний для дослідження ґенези наукової думки з питань розвитку зовнішньоекономічних відносин між Україною та США; наукової абстракції, формальної логіки та логічного узагальнення при визначення сутнісної характеристики ключових понять; статистичних порівнянь для виявлення подібностей, відмінностей та закономірностей між різними групами, явищами або територіями; абстрактно-логічний для теоретичних узагальнень, обґрунтування методології дослідження, формулювання висновків.

Результати. Установлено, що наразі США не виступають важливим зовнішньоторговельним партнером України. Попри збільшення у 7 разів протягом 2011-2024 рр. вартості експорту аграрно-продовольчої продукції до США її частка протягом аналізованого періоду не перевищувала 1% загальної вартості українського експорту. В структурі експорту аграрно-продовольчої продукції до США переважає продукція сировинного походження: насіння олійних культур (насамперед соєві боби), зернові культури (кукурудза та пшениця), натуральний мед, соняшникова олія, продукти переробки овочів. Вартість експорту готової продукції галузей тваринництва та рослинництва була незначною. Головними обмежуючими чинниками стримування збільшення обсягів та вартості експорту готової продукції до США стали невідповідність української продукції фітосанітарним та карантинним вимогам, висока

© Тарас Фурман, Олена Широбокова, 2025

Отримано: 20.04.2025 р. **Рекомендовано до друку:** 12.05.2025 р. **Опубліковано:** 28.05.2025 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Фурман Т., Широбокова О. Аналіз сучасного стану та тенденцій зовнішньої торгівлі аграрно-продовольчою продукцією України та США. *Економічний аналіз.* 2025. Том 35. № 2. С. 214-224. DOI: https://doi.org/10.35774/econa2025.02.214

конкуренція з боку американських виробників аграрної продукції, логістичні труднощі та високі транспортні витрати, відсутність прямого доступу до ринків збуту, експортні обмеження, поточна політична ситуація та зміни на світових ринках.

Ключові слова: аналіз; статистичні порівняння; міжнародна торгівля; зовнішньо-економічна діяльність; аграрно-продовольча продукція; експорт; імпорт

Вступ

Зовнішньо-торговельні відносини між Україною та США тривають уже протягом багатьох років. Вони поістійно перебувають під впливом різних факторів – економічних, політичних, культурних, історичних та географічних. Сполучені Штати Америки є стратегічно важливим партнером для України, яка обрала курс на євроатлантичну інтеграцію. Політичний та економічний вплив США у світі можуть допомогти Україні на шляху до вищезгаданих цілей.

Питання зовнішньо-торговельного співробітництва США та України набуває особливої уваги в контексті здійснення демократичних та економічних реформ. Експорт української аграрної продукції до США є важливим джерелом валютних надходжень для України, а також сприяє зміцненню торговельних зв'язків між двома країнами. У 2021 році Україна експортувала до США продукції на суму 1,62 млрд. доларів США, що є рекордним показником за певний період.

Питання стану та тенденцій експортно-імпортних операцій аграрно-продовольчою продукцією стали предметом дослідження багатьох українських вчених. Серед них варто зазначити публікації Головачової О. С. [1], Духницького Б. В. [2], Залізнюк В. П. [3], Іванової Л. С. [4], Іллюши С. Н. [5], Карасьової Н. А. [6], Кваші С. М. [7], Зінчук Т. О. [8], Краснодєд Т. Л. [9], Мазаракі А. А. [10], Олефіра В. К. [11], Осташко Т. О. [12], Сегеди С. А. [13-15] та інших. Більшість публікацій присвячені проблемі імпортозалежності національної економіки, досліджуються умови та тенденції розвитку зовнішньоторгоельних відносин. Незважаючи на досить ґрунтовний науковий доробок українських дослідників у сфері міжнародних економічних відносин, зовнішня торгівля аграрно-продовольчою продукцією між Україною та США потребує більш детальних досліджень з боку науковців.

Мета статті

Мета та завдання статті полягає у аналізі стану та ідентифікації особливостей розвитку зовнішньої торгівлі аграрно-продовольчою продукцією між Україною та США.

Виклад основного матеріалу дослідження

Протягом 2011-2024 рр. відносини України та США динамічно розвивалися, що знайшло відображення у нарощенні обсягів зовнішньоторговельного обороту між зазначеними країнами. На частку торгівлі аграрно-продовольчою продукцією із США у 2011-2024 рр. припадало в середньому 0,5-0,6% зовнішньо-торговельного обороту України (табл. 1). Зростаючі обсяги експорту аграрно-продовольчої продукції зумовлюють необхідність поглибленого аналізу в динаміці як в цілому так і за товарною структурою за товарними групами I-IV та за окремою їх номенклатурою. Серед означених товарних груп найбільші за вартістю обсяги експорту належать групі IV "Готові харчові продукти". Їх вартість за 2011-2024 рр. зросла з 12,7 до 62,6 млн. дол. США, або майже у п'ять разів. В окремі періоди (2022-2023 рр.) суми були значно більшими. В структурі вартості експорту аграрно-продовольчої продукції харчові продукти займають найбільшу частку (близько 50%), хоча порівняно з 2011 роком спостерігається тенденція до її зниження з 64,1% до 45,7% у 2024 році.

Друге місце за вартістю імпорту займає товарна група III "Жири та олії тваринного і рослинного походження", частка яких підвищилась за досліджуваний період з 4% до 27%. Найбільша сума вартості їх експорту була у 2021 році і становила 60,9 млн. дол. США з часткою до загального обсягу експорту аграрно-продовольчої продукції 40,5%. З 2022 року спостерігається помітне зменшення експортної виручки від реалізації жирів та олій тваринного або рослинного походження і у 2024 році вона склала 27,2 млн. дол. США, що у

46,5 разів більше ніж у 2011 році. За роками вартість експорту постійно збільшується з найбільшими обсягами у 2021-2022 роках, що по відношенню до 2011 року зросли у 76 разів, проте в останні роки темпи приросту експорту продукції рослинництва дещо уповільнились. Варто відзначити, що сальдо зовнішньої торгівлі товарною групою III протягом аналізованого періоду завжди було плюсовим.

Таблиця 1. Динаміка товарної структури експорту аграрно-продовольчої продукції до США

Показники	2011 р.	2016 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Продукція аграрного сектору – всього (групи I-IV)							
Сума, млн. дол. США	19,8	44,6	107,3	150,3	169,7	140,9	137,1
У % до 2011р	100,0	225,3	541,9	759,1	857,1	711,6	692,4
Частка експорту до США в загальному експорті аграрно-продовольчої продукції, %	0,2	0,3	0,5	0,5	0,7	0,6	0,6
Сальдо (+/-), млн. дол.	-175,7	-119,7	-177,5	-120,4	-21,6	-106,9	-56,0
Товарна група I – живі тварини, продукти тваринного походження							
Сума, млн. дол. США	1,9	19,9	15,9	18,8	19,2	10,8	29,8
Частка в сумі експорту аграрно-продовольчої продукції, %	9,6	44,6	14,8	12,5	11,3	7,7	21,7
У % до 2011р	100,0	1047,4	836,8	989,5	1010,5	568,4	1568,4
Сальдо (+/-), млн. дол.	-59,9	-17,8	-61,0	-56,4	-39,4	-61,4	-60,2
Товарна група II – продукти рослинного походження							
Сума, млн. дол. США	4,4	3,2	3,9	11,2	3,1	8,1	7,4
Частка в сумі експорту аграрно-продовольчої продукції, %	22,2	7,2	3,6	7,5	1,8	5,7	5,4
У % до 2011р	100,0	72,7	88,6	254,5	70,5	184,1	168,2
Сальдо (+/-), млн. дол.	-64,7	-73,8	-126,8	-104,3	-83,5	-94,9	-96,4
Товарна група III – жири та олії тваринного або рослинного походження							
Сума, млн. дол. США	0,8	7,0	56,5	60,9	58,8	41,6	37,2
Частка в сумі експорту аграрно-продовольчої продукції, %	4,0	15,7	52,7	40,5	34,6	29,5	27,1
У % до 2011р	100,0	875,0	7062,5	7612,5	7350,0	5200,0	4650,0
Сальдо (+/-), млн. дол.	-0,5	5,5	54,3	57,4	57,3	38,8	35,3
Товарна група IV – готові харчові продукти							
Сума, млн. дол. США	12,7	14,5	31,0	59,4	88,5	80,5	62,6
Частка в сумі експорту аграрно-продовольчої продукції, %	64,1	32,5	28,9	39,5	52,2	57,1	45,7
У % до 2011р	100,0	114,2	244,1	467,7	696,9	633,9	492,9
Сальдо, (+/-)	-50,6	-33,5	-44,0	-17,2	43,8	10,6	-22,9

Джерело: розраховано за даними [16].

Вартість експорту товарної групи I "Живі тварини, продукти тваринного походження" за досліджуваний період зросла з 1,9 до 29,8 млн. дол. США, або у 15,7 рази. При цьому її частка у вартості експорту аграрно-продовольчої продукції підвищилась з 9,6% до 21,7%, або на 12,1 в.п. Чітка тенденція до зростання вартості експорту простежується з 2011 року досягнувши у 2016 році 19,9 млн. дол. США, у період 2020-2023 років – дещо зменшується, потім у 2024 році знову зростає. Відхилення максимального рівня вартості експорту досліджуваної товарної групи (2024 рік) від мінімального (2011 рік) становило майже 16 разів, а її найвища частка у структурі аграрно-продовольчої продукції досягла 44,6% у 2016 році, найнижча – 9,6% у 2011 році. Протягом усього досліджуваного періоду

сальдо по товарній групі I "Живі тварини, продукти тваринного походження" було мінусовим.

Найменша вартість експорту аграрно-продовольчої продукції до США відноситься до товарної групи II "Продукти рослинного походження", частка яких знизилась за досліджуваний період з 22,2% до 5,4%. Активність нарощування експорту цієї групи продуктів за роками була різною, найбільшої величини досягнувши у 2021р – на суму 11,2 млн.дол.США з часткою 7,5% у вартості експорту аграрно-продовольчої продукції. З 2023 року експорт продукції рослинного походження дещо збільшився і по відношенню до 2022 року приріст становить 261,3%. Від'ємне сальдо спостерігалось протягом усього аналізованого періоду.

Зважаючи на важливе значення експорту аграрно-продовольчої продукції і суттєві витрати на її закупівлю по імпорту, наявні можливості її нарощування в Україні й забезпечення потреб внутрішнього ринку власне виробленою всередині країни продукцією є необхідність дослідити динаміку вартості експорту безпосередньо всередині кожної товарної групи продуктів за окремими позиціями.

У 2024 році статистична звітність зовнішньої торгівлі по товарній групі I "Живі тварини, продукти тваринного походження" представлена 5 позиціями: 01 – живі тварини; 02 – м'ясо і субпродукти харчові; 03 – риба і рибопродукти; 04 – молоко і молочні продукти, яйця; 05 – продукти тваринного походження. Вартість експорту пунктів 01; 02 та 05 протягом 2011-2024 рр. є дуже незначною і в сукупності складає менше 1%. У зв'язку з цим зазначені позиції товарів нами не розглядались.

Найбільшу частку у структурі вартості експорту продуктів товарної групи I "Живі тварини, продукти тваринного походження" у 2024 році становить п.04 "Молоко, молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед" – 95,0% з вартістю 28,3 млн. дол. США, що зросла з 1,4 млн. дол. США (2011 р.), або у 20,2 рази, а її частка підвищилась на 21,3 в. п. (табл. 2).

Таблиця 2. Динаміка структури експорту продукції товарної групи I "Живі тварини, продукти тваринного походження"

Показники	2011 р.	2016 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
п. 03 – риба і ракоподібні							
Сума, млн.дол.США	0,4	0,3	0,7	9,9	8,5	2,6	1,3
Частка у гр. I, %	21,1	1,5	4,4	52,7	44,3	24,1	4,4
У % до 2011р	100	75,0	175,0	2475,0	2125,0	650,0	325,0
Сальдо (+/-), млн.дол.США	-35,3	-34,7	-69,3	-57,7	-45,9	-65,3	-82,9
п. 04 – молоко та молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед							
Сума, млн.дол.США	1,4	19,1	14,9	8,6	10,7	8,0	28,3
Частка у гр. I, %	73,7	96,0	93,7	45,7	55,7	74,1	95,0
У % до 2011р	100,0	1364,3	1064,3	614,3	764,3	571,4	2021,4
Сальдо (+/-), млн.дол.США	-12,9	18,9	14,8	8,4	10,3	8,0	28,3
у т. ч. натуральний мед							
Обсяг експорту, тис. т	0,2	10,0	8,2	2,9	3,0	2,1	12,1
Сума, млн. дол. США	0,7	17,7	13,4	7,4	9,6	5,4	24,4
Частка у п. 04, %	50,0	92,7	89,9	86,0	89,7	67,5	86,2

Джерело: розраховано за даними [16].

Сальдо зовнішньої торгівлі протягом 2016-2024 рр. було позитивним і у звітному році склало 28,3 млн. дол. США. За роками вартість експорту п.04 "Молоко, молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед" була різна як за вартістю так і за часткою. Найменша вартість

експорту цієї позиції продуктів була у 2011 році на суму 1,4 млн. дол. США. Найменша частка цієї групи спостерігається у 2021 році – 45,7%. Протягом 2021-2024 рр. спостерігається тенденція нарощування експорту з різними темпами приросту по відношенню до 2011 року. У структурі товарної групи 04 "Молоко, молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед" найбільшу питому вагу займає натуральний мед. Його вартість за 2011-2024 рр. збільшилась з 0,7 до 24,4 млн. дол. США (у 34,9 разу). Частка меду у 2011 році склала 50% і у 2016 році досягла позначки 92,7%, а у 2024 році знизилась до 86,2%, або на 6,5 в.п. Сальдо зовнішньої торгівлі товарної групи 04 "Молоко, молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед" з 2016 року завжди було позитивним.

Вагоме місце у структурі вартості експорту продуктів товарної групи I "Живі тварини, продукти тваринного походження" становить п.03 "Риба і рибопродукти" – 4,4% з вартістю 1,3 млн. дол. США у 2024 році. Вартість експорту риби і рибопродуктів за роками була різною як і її частка у досліджуваній групі продуктів. Але чітко прослідковується тенденція зменшення вартості з 2022 року. Максимальний обсяг вартості експорту припадає на 2021 рік, що досяг 9,9 млн. дол. США з часткою 52,7%. При цьому сальдо всі роки було мінусовим і у 2024 році склало 82,9 млн. дол. США.

У групі експорту продукції рослинництва п.08 "Їстівні плоди та горіхи" займає досить значну частку (20,3%) з вартістю 1,5 млн. дол. США і мінусовим сальдо – 15,3 млн. дол. США (табл. 3). За період 2021-2024 рр. спостерігається тенденція до збільшення вартості експорту продукції у 3,8 разу. За роками темпи нарощування їх вартості були різними, з найбільшою сумою у 2020 та 2024 роках – 1,3-1,5 млн. дол. США та часткою 33,3% та 20,3% відповідно.

Таблиця 3. Динаміка структури експорту продукції товарної групи II "Продукти рослинного походження"

Показники	2011 р.	2016 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
п. 08 – Їстівні плоди та горіхи							
Сума, млн. дол. США	0,1	0	1,3	0,6	0,3	1,1	1,5
Частка у гр. II, %	2,3	0,0	33,3	5,4	9,7	13,6	20,3
У % до 2011р	100,0	0,0	1300,0	600,0	300,0	1100,0	1500,0
Сальдо (+/-), млн. дол. США	-12,0	-5,9	-18,7	-21,5	-16,2	-21,1	-15,3
п. 09 – Кава, чай							
Сума, млн. дол. США	0,1	0,4	0,2	0,3	0,3	0,5	1,0
Частка у гр. II, %	2,3	12,5	5,1	2,7	9,7	6,2	13,5
У % до 2001р	100,0	400,0	200,0	300,0	300,0	500,0	1000,0
Сальдо (+/-), млн. дол. США	0,1	0,4	0,2	0,2	0,3	0,5	0,9
п. 10 – Зернові культури							
Сума, млн.дол.США	-	0,1	0,3	1,7	0	4,3	0,2
Частка у гр. II, %	-	3,1	7,7	15,2	0,0	53,1	2,7
У % до 2001р	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Сальдо (+/-), млн.дол.США	-	-2,2	-1,9	-1,6	-0,8	2,8	-1,6
п. 11 – Продукція борошномельно-круп'яної промисловості							
Сума, млн.дол.США	0,2	0,9	0,3	1,1	0,2	0,2	0,6
Частка у гр. II, %	4,5	28,1	7,7	9,8	6,5	2,5	8,1
У % до 2001р	100,0	450,0	150,0	550,0	100,0	100,0	300,0
Сальдо (+/-), млн.дол.США	0,2	0,8	-0,2	0,5	-0,3	-0,2	0,3
п. 12 – Насіння і плоди олійних культур							
Сума, млн.дол.США	4,0	1,6	1,7	1,7	2,0	1,7	4,0
Частка у гр. II, %	90,9	50,0	43,6	15,2	64,5	21,0	54,1
У % до 2001р	100,0	40,0	42,5	42,5	50,0	42,5	100,0
Сальдо (+/-), млн.дол.США	-35,9	-64,2	-101,7	-83,0	-63,9	-74,9	-77,5

Джерело: розраховано за даними [16].

Обсяги експорту п.09 “Кава, чай, прянощі” протягом 2011-2024 рр. були нестабільними і коливались від 0,1 до 1,0 млн. дол. США. В структурі товарної групи II “Продукти рослинного походження” частка чаю, кави та прянощів підвищилась від 2,3% у 2011 році до 13,5% у 2024 році. Зовнішньоторговельне сальдо за роками було позитивне і коливалось від 0,1 до 0,9 млн. дол. США. Особливістю імпорту продукції п.09 “Кава, чай, прянощі” є те, що в Україні “відсутнє власне вирощування зазначених культур у зв’язку з невідповідними природно-кліматичними умовами” [2, с. 60].

Вартість експорту продукції п. 10 “Зернові культури” досить суттєво коливалась протягом аналізованого періоду. Найбільша вартість експорту зернових культур склала 4,3 млн. дол. США у 2023 році, що склало 53,1% у структурі товарної групи II “Продукти рослинного походження”. В інші роки вартість експорту зернових культур коливалась в межах 0,1-0,3 млн. дол. США. При цьому від’ємне сальдо зовнішньої торгівлі продукцією рослинного походження зберігалось протягом усього досліджуваного періоду. Це обумовлено, насамперед, високою вартістю імпортованої продукції, де найбільшу питому вагу займає насіннєвий матеріал.

Вартість експорту п.11 “Продукція борошномельно-круп’яної промисловості” протягом 2011-2024 рр. була досить незначною і коливалась в межах 0,2-1 млн. дол. США. Частка даної продукції у групі II “Продукти рослинного походження” коливалась від 2,5% у 2023 році до 28,1% у 2016 році. Протягом 2020-2023 рр. спостерігається незначне від’ємне сальдо в зовнішньоторговельній діяльності продукцією борошномельно-круп’яної промисловості. Але уже в 2024 році сальдо зовнішньої торгівлі стало позитивним і склало 0,3 млн. дол. США.

Найбільшу частку у експорті продукції групі II “Продукти рослинного походження” займає п.12 “Насіння та плоди олійних культур”. У 2024 році сума їх експорту становила 4,0 млн. дол. США, з часткою 54,1% та від’ємним сальдо у сумі 77,5 млн. дол. США. Найбільшу частку у п.12 займає експорт соєвих бобів, обсяги експорту яких збільшились із 1,6 тис. т у 2022 році до 8,3 тис. т у 2024 році (табл. 4). Експортна ціна за роками коливалась і у 2024 році склала 449,8 дол. США за тонну. Така ціна є на 2200 дол. США меншою за ціну соєвих бобів, які були ввезені із США по імпорту. Тобто, ціна імпорту є вищою за ціну експорту соєвих бобів у 5-10 разів.

Таблиця 4. Імпорт насіння олійних культур

Показник	Рік						Відхилення 2024р. до 2011р.	
	2011	2020	2021	2022	2023	2024	+/-	%
Насіння соняшнику								
Обсяг експорту, тонн	144,6	1325,6	84,4	-	-	59,8	-84,8	-58,6
Сума, млн. дол. США	0,1	0,8	0,9	-	-	0,03	-0,07	-69,3
Ціна 1 т екпорту, дол. США	716,8	601,7	10704,0	-	-	531,8	-185,1	-25,8
Перевищення (зменшення) ціни імпорту над ціною експорту, тис. дол. США	7,4	10,7	0,8	-	-	12,6	52,6	71,1
Соєві боби								
Обсяг експорту, тис. тонн	8,9	-	-	1,6	4,3	8,3	-0,6	-6,7
Сума, млн. дол. США	3,8	-	-	1,1	1,5	3,7	-0,1	-2,6
Ціна 1 т експорту, дол. США	426,4	-	-	703,2	362,0	449,8	23,4	5,5
Перевищення (зменшення) ціни імпорту над ціною експорту, тис. дол. США	0,9	0,4	1,0	0,5	2,5	2,2	1,3	144,4

Джерело: розраховано за даними [фіскальна + держстат].

Експорт товарної групи IV "Готові харчові продукти" представлений наступними 9-тю позиціями: п. 16 – продукти з м'яса і риби; п.17 – цукор і кондитерські вироби з цукру; п. 18 – какао та продукти з нього; п. 19 – готові продукти із зерна; п. 20 – продукти переробки овочів; п. 21 – різні харчові продукти; п.22 – алкогольні і безалкогольні напої; п.23 – залишки і відходи харчової промисловості; п.24 – тютюн та його промислові замінники.

Вартість експорту готових харчових продуктів протягом 2011-2022 р. збільшилась з 12,7 до 88,5 млн. дол. США, або у 7 разів. Частка товарної групи IV в сумі експорту аграрно-продовольчої продукції у 2022 році досягла 52,2%, або більше половини. Проте з 2023 року вартість експорту має тенденцію до зниження і у 2024 році склала 62,6 млн. дол. США.

Характерним для експорту харчових продуктів є зміна мінусового сальдо періоду 2022-2023 рр. на плюсове. Великі обсяги витрат на імпорт харчових продуктів при мінусовому сальдо свідчать про незабезпеченість внутрішнього ринку необхідними харчовими продуктами власного виробництва, що зумовлює необхідність їх закупівлі на зовнішніх ринках, зважаючи на зростаючий попит споживачів.

Значна сума валюти витрачається на закупівлю продуктів з м'яса і риби – п.16. У 2018 році вартість їх закупівлі по імпорту становила 97,3 млн. дол. США, або зросла майже в 4 разу порівняно з 2001 роком. Найбільші витрати були у 2008 році і становили 169,4 млн. дол. США (табл. 5).

Таблиця 5. Динаміка імпорту продуктів товарної групи IV "Готові харчові продукти за їх структурою"

Показники	2011 р.	2016 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
п. 19 – готові продукти із зерна							
Сума, млн. дол. США	1,7	2,6	4,9	6,9	5,3	7,4	11,5
Частка в групі IV, %	13,4	17,9	15,8	11,6	6,0	9,2	18,4
У % до 2011р	100,0	152,9	288,2	405,9	311,8	435,3	676,5
Сальдо (+/-), млн.дол.	1,3	2,5	4,6	6,7	5,2	7,3	11,2
п. 20 – продукти переробки овочів							
Сума, млн. дол. США	1,4	2,4	14,0	38,8	70,7	58,1	33,0
Частка в групі IV, %	11,0	16,6	45,2	65,3	79,9	72,2	52,7
У % до 2011р	100,0	171,4	1000,0	2771,4	5050,0	4150,0	2357,1
Сальдо (+/-), млн.дол.	-2,0	2,2	5,9	27,1	63,0	47,2	23,4
п. 21 – різні харчові продукти							
Сума, млн. дол. США	0,3	0,4	1,5	2,4	2,0	2,9	3,9
Частка в групі IV, %	2,4	2,8	4,8	4,0	2,3	3,6	6,2
У % до 2011р	100,0	133,3	500,0	800,0	666,7	966,7	1300,0
Сальдо (+/-), млн.дол.	-16,5	-10,9	-21,1	-23,2	-9,8	-14,0	-18,0
п. 22 – алкогольні і безалкогольні напої та оцет							
Сума, млн. дол. США	3,0	4,3	5,9	6,3	5,2	4,7	5,7
Частка в групі IV, %	23,6	29,7	19,0	10,6	5,9	5,8	9,1
У % до 2011р	100,0	143,3	196,7	210,0	173,3	156,7	190,0
Сальдо (+/-), млн.дол.	-13,8	-7,0	-16,7	-19,3	-6,6	-12,2	-16,2

Джерело: розраховано за даними [14].

Експорт цукру і кондитерських виробів з цукру – п. 17 характеризується поступовим збільшенням експортної виручки протягом 2020-2024 рр. до рівня 2,3 млн. дол. США у 2024 році. Проте частка даної торгової позиції у структурі товарної групи IV "Готові харчові продукти за їх структурою" знизилась з 26,0% у 2011 році до 3,7% у 2024 році, або на 22,3 в.п. Сальдо зовнішньої торгівлі було позитивним протягом досліджуваного періоду.

Величина експортної виручки від реалізації какао та продуктів з нього (п.18) протягом 2011-2021 рр. була стабільною – 2,2 млн. дол. США, хоча частка у групі IV за вказаний період знизилась з 17,3% до 3,7%. З 2022 року спостерігається поступове збільшення експортної виручки до 4,2 млн. дол. США у 2024 році, або на 190%. Сальдо зовнішньої торгівлі какао та продуктів з нього протягом досліджуваного періоду залишалось позитивним.

Експорт готових продуктів із зерна (п.19) збільшився з 1,7 млн. дол. США у 2011 році до 11,5 млн. дол. США у 2024 році, або у 6,7 разу. Частка готових продуктів із зерна у товарній групі IV "Готові харчові продукти за їх структурою" за аналізований період підвищилась з 13,4% до 18,4%, або на 5 в.п. Варто відзначити тенденцію до збільшення позитивного сальдо зовнішньої торгівлі за 2011-2024 рр.

Значне місце у структурі вартості експорту готових харчових продуктів займає п.20 – продукти переробки овочів. Вартість їх експорту збільшилась з 1,4 млн. дол. США у 2011 році до 70,7 млн. дол. США у 2022 році (у 50 разів), а у 2024 році зменшилась до 33 млн. дол. США. Частка у структурі харчових продуктів у 2022 році досягла майже 80%, проте знизилась до 52,7% у 2024 році. Сальдо зовнішньої торгівлі з 2016 року є позитивним, що свідчить про суттєве перевищення вартості експорту над імпортом зі Сполучених Штатів Америки.

У структурі вартості експорту готових харчових продуктів частка п.21 "Різні харчові продукти" коливається від 2,4% у 2011 році до 6,2% у 2024 році. Вартість експорту за аналогічний період збільшилась з 0,3 до 3,9 млн. дол. США. Сальдо зовнішньої торгівлі за роками суттєво коливалось, але завжди було від'ємним.

Вартість експорту п.22 "Алкогольні і безалкогольні напої та оцет" за роками є нестабільною і коливається в межах 3-6 млн. дол. США. Частка експорту в структурі харчових продуктів знизилась з 23,6% у 2011 році до 9,1% у 2024 році.

Сальдо зовнішньої торгівлі алкогольними та безалкогольними напоями протягом досліджуваного періоду було мінусовим, сума якого за останні п'ять років склала 71 млн. дол. США. Тобто витрати по імпорту перевищують надходження по експорту продукції.

Незначну експорту виручку протягом 2021-2024 рр. отримала Україна від продажу до США товарної продукції п.23 "Залишки і відходи харчової промисловості", середньорічні обсяги якої склали 1,1 млн. дол. США. Частка в товарній групі IV "Готові харчові продукти за їх структурою" за роками постійно коливалась і не перевищувала 2,5%. Сальдо протягом аналізованого періоду постійно було від'ємним. В структурі імпорту залишків та відходів найбільшу частку займають продукти для годівлі тварин та борошно, крупи і гранули з м'яса або риби.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Проведене дослідження засвідчило, що США не були важливим зовнішньоторговельним партнером України. Незважаючи на збільшення у 7 разів вартості експорту аграрно-продовольчої продукції до США її частка протягом аналізованого періоду не перевищувала 1% загальної торгівлі аграрною продукцією. Сальдо зовнішньої торгівлі для України завжди було від'ємним за виключенням жирів та олій.

Встановлено, що серед продуктів товарної групи I "Живі тварини, продукти тваринного походження" особливими попитом у США користувався натуральний мед. Вартість експорту меду за аналізований період збільшились більш ніж у 34 разу, а частка в структурі експорту продукції тваринництва досягла 86%. Вартість експорту інших видів продукції тваринництва була дуже несуттєвою.

Виявлено, що підвищеним попитом в США у товарній групі II "Продукти рослинного походження" користується п.12 "Насіння та плоди олійних культур", особливо соєві боби. Проте дослідження показали перевищення ціни імпорту над ціною експорту у 5-10 разів.

Установлено, що за досліджуваний період найбільші темпи зростання вартості експорту до США притаманні рослинним оліям – більші ніж у 46 разів. Середня частка у експорті аграрно-продовольчої продукції склала 30%.

Найбільшим попитом у групі IV "Готові харчові продукти за їх структурою"

користувався п.20 “Продукти переробки овочів”. Вартість експорту за досліджуваний й період збільшилась у 24 рази, а частка у групі готових харчових продуктів перевищила 50%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головачова О. С. Тенденції розвитку зовнішньої торгівлі продукцією АПК. *Економіка та держава.* 2013. № 1. С. 64-66.
2. Духницький Б. В. Основи функціонування ринку кави та чаю в Україні. *Економіка АПК.* 2016. № 2. С. 59-62.
3. Залізнюк В. П. Імпортозаміщення в системі забезпечення продовольчої безпеки України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 1. – URL: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1374
4. Іванова Л. С. Зовнішня торгівля сільськогосподарською продукцією та продовольством: вітчизняні реалії та перспективи розвитку. *Інвестиції: практика та досвід.* 2016. № 22. С. 39-43.
5. Іллюша С. Н., Герасімова, О. А. Оцінка динаміки імпорту при довгостроковому прогнозуванні макропоказників. *Економіка і прогнозування*. 2012. № 1. С. 65-74.
6. Карасьова Н. А. Стратегія імпортозаміщення та експортоорієнтований розвиток в аграрному секторі. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова.* 2015. Т. 20. Вип. 3. С. 41-45.
7. Кваша С. М., Власов В. І., Кривенко Н. В., Духницький Б.В. Імпорт агропродовольчої продукції та можливості його заміщення національним виробництвом. *Економіка АПК*. 2014. № 5. С. 11-20.
8. Конюнктура та перспективи розвитку світових аграрних ринків. Монографія. Колектив авторів: Волкова І. М., Варченко О. М., Данкевич В. Є., Зінчук Т. О., Куцмус Н. Ф., Михайлова Л. І., Романчук О. М., Скидан О. В., Степаненко Н. І., Усюк Т. В. / під. ред. Т. О. Зінчук. К.: Центр учбової літератури, 2013. 672 с.
9. Краснодєд Т. Л. Товарна структура експорту та імпорту сільськогосподарської і продовольчої продукції України та шляхи її удосконалення. URL: http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/3977
10. Мазаракі А. А., Мельник Т. М. Імпорт та перспективи імпортозаміщення в Україні. *Вісник КНТЕУ.* 2012. № 6. С. 5-15.
11. Олефір В. К. Оцінка імпортозалежності ринку продовольчих товарів України. *Економіка і прогнозування.* 2016. № 4. С. 92-164.
12. Осташко Т. О., Лір В. Е., Венгер В. А., Олефір В. К., Биконя, О. С. Зміна традиційних позицій українського експорту. *Економіка і прогнозування.* 2017. №2. С. 57-74.
13. Сегеда, С. А. Аграрно-продовольча продукція в товарній структурі зовнішньої торгівлі України. *Економіка АПК.* 2019. № 2. С. 73-83.
14. Сегеда, С. А. Аграрно-продуктове виробництво України: монографія. Вінниця: Видавництво ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. С. 302-319.
15. Сегеда С. А. Аграрно-продовольче забезпечення населення України. *Економіка АПК.* 2017. № 10. С. 40-48.
16. Державна служба статистики України: вебсайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/.

REFERENCES

1. Holovachova, O. S. (2013). Trends in the development of foreign trade in agricultural products. *Economy and the State*, (1), 64–66.
2. Dukhnytskyi, B. V. (2016). Fundamentals of the functioning of the coffee and tea market in Ukraine. *Economy of AIC*, (2), 59–62.
3. Zalizniuk, V. P. (2019). Import substitution in the system of food security in Ukraine. *Public Administration: Improvement and Development*, (1). http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1374
4. Ivanova, L. S. (2016). Foreign trade in agricultural products and food: Ukrainian realities and development prospects. *Investments: Practice and Experience*, (22), 39–43.
5. Illiusha, S. N., & Herasymova, O. A. (2012). Evaluation of import dynamics in long-term macroeconomic forecasting. *Economy and Forecasting*, (1), 65–74.
6. Karasiova, N. A. (2015). Import substitution strategy and export-oriented development in the agricultural sector. *Bulletin of Odesa National University named after I. I. Mechnikov*, 20(3), 41–45.
7. Kvasha, S. M., Vlasov, V. I., Kryvenko, N. V., & Dukhnytskyi, B. V. (2014). Import of agri-food products and the possibilities of its substitution by national production. *Economy of AIC*, (5), 11–20.
8. Volkova, I. M., Varchenko, O. M., Dankevych, V. Ye., Zinchuk, T. O., Kutsmus, N. F., Mykhailova, L. I., Romanchuk, O. M., Skydan, O. V., Stepanenko, N. I., & Usiuk, T. V. (2013). *Market conditions and development prospects of global agricultural markets* (T. O. Zinchuk, Ed.). Kyiv: Center of Educational Literature.
9. Krasnodied, T. L. (n.d.). Commodity structure of export and import of agricultural and food products in Ukraine and ways of its improvement. http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/3977
10. Mazaraki, A. A., & Melnyk, T. M. (2012). Imports and prospects of import substitution in Ukraine. *Bulletin of KNTEU*, (6), 5–15.
11. Olefir, V. K. (2016). Assessment of import dependence of the food market in Ukraine. *Economy and Forecasting*, (4), 92–164.
12. Ostashko, T. O., Lir, V. E., Venger, V. A., Olefir, V. K., & Bykonia, O. S. (2017). Changes in traditional positions of Ukrainian exports. *Economy and Forecasting*, (2), 57–74.
13. Seheda, S. A. (2019). Agri-food products in the commodity structure of Ukraine's foreign trade. *Economy of AIC*, (2), 73–83.
14. Seheda, S. A. (2020). *Agri-food production in Ukraine: Monograph* (pp. 302–319). Vinnytsia: Mercury-Podillia LLC.
15. Seheda, S. A. (2017). Agri-food security of Ukraine's population. *Economy of AIC*, (10), 40–48.
16. State Statistics Service of Ukraine. (n.d.). Official website. http://www.ukrstat.gov.ua/

Taras Furman, PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Marketing and Business Analytics, Vasyl Stus Donetsk National University, Ukraine
Olena Shyrobokova, Tax Consultant, Consulting Department, Rödl & Partner, Ukraine

Analysis of the current state and trends in agri-food foreign trade between Ukraine and the USA

Abstract
Introduction. This article explores the current state and development prospects of foreign trade in agri-food products between Ukraine and the United States. The authors evaluate the volumes and value of Ukraine's agri-food exports to the USA over recent years. The dynamics of bilateral agri-food trade are analysed, along with its sectoral structure. Key agri-food commodity groups generating the highest export revenues are identified, and promising directions for future trade cooperation between Ukraine and the USA are outlined.